

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA O'ZINI O'ZI HURMAT QILISHNI SHAKLLANTIRISH

Isaxanova Moxidil Erkinovna
Qo`qon DPI katta o`qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'z-o'zini hurmat qilish darajasi insonning butun hayotiga katta ta'sir ko'rsatishi, shu sababdan ota-onalar bolaning o'zini o'zi qadrlashi uchun to'g'ri oilaviy tarbiya qanchalik muhimligini tushunishlari kerak ekanligi, bolalarning o'z-o'zini hurmat qilishiga yordam berish uchun ularni qo'llab-quvvatlash, ularga samimiy g'amxo'rlik ko'rsatish va imkon qadar tez-tez ularning harakatlari va ishlariga ijobiy baho berish kerak ekanligi haqida fikrlar keltirib o'tilgan.

Tayanch so`z: O'z o'zini qadrlash, o'z-o'zini hurmat, qadriyatlar, o'z-o'zini baholash, o'z-o'zini o'rganishning, o'zi qadrlash tarbiya uslubi, psixologik xususiyatlar.

Inson o'zini qanchalik sevishi, qadrlashi va hurmat qilishi hayotdan qoniqish va muvaffaqiyatni belgilaydi. Bu his-tuyg'ular qanchalik kuchli bo'lsa, g'alabalar va yutuqlar shunchalik ko'p bo'ladi. Aks holda, hayot yo'lida mag'lubiyatlar va doimiy muvaffaqiyatsizliklar mavjud.

Psixologlarning fikricha, o'z-o'zini hurmat qilish baxtning asosidir. O'zini hurmat qiladigan odam o'z shaxsiyatini muhokama qilmasdan qabul qiladi, qadriyatlar va qadr-qimmatni tan oladi. Hurmat sevgini tug'diradi va odamlar bilan munosabatlarni o'rnatishga yordam beradi. O'zini sevmaydigan, qadrlamaydigan va hurmat qilmaydigan odamlar pastlik, qobiliyatsizlik va ishonchsizlikni boshdan kechirishadi. Natijada, shubhalar paydo bo'ladi va tashabbuslar qiyinchiliklar bilan birga keladi. Bunday sharoitda maqsadga erishish yoki odamlar bilan munosabatlarni o'rnatish muammoli.

Har bir insonga tug'ilgan paytdan boshlab o'ziga xos bo'lgan shaxsiy psixologik omil sifatida o'z-o'zini hurmat qilish shaxsning o'ziga xos shaxs sifatida shakllanishi doirasida muhim ahamiyatga ega. Aynan u inson ongida uning rivojlanishida nafaqat jamiyat talablari va sharoitlariga, balki uning shaxsiy g'oyalari va da'volariga ham mos keladigan ma'lum darajaga erishish zarurligini shakllantiradi.

O'z-o'zini hurmat qilish eng zarur va ayni paytda bolalik davrida tuzatilishi lozim bo'lgan jarayon. Buning sababi shundaki, bu hayot davrida u faqat mustaqil psixologik mexanizm sifatida shakllana boshlaydi. Bola allaqachon tayyorlangan ichki salohiyat va o'z shaxsiga munosabat bilan tug'ilmaydi. U o'sib ulg'aygan sari, hayotiy tajribaga ega bo'ladi, boshqalarning bahosini idrok etadi, u boshqalarga va o'ziga nisbatan ma'lum da'volarni shakllantira boshlaydi. Bu yoshda o'z-o'zini hurmat qilishning shakllanishining [muhim omili uni tayyorlash](#), muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Bola ulg'aygach, u o'zini ijtimoiy ob'ekt sifatida qanday tushunishi bilan birga, o'zining ichki "men"ni baholash

qobiliyatini mustaqil ravishda egallaydi. Bu o'z-o'zini hurmat qilish deb hisoblanadi, bu ham shaxsning keyingi faoliyatiga ta'sir qiladi, uning da'vo darajasi bilan bog'liq. Da'volar ostida, aniqrog'i, [ularning darajasi](#), ular inson o'zi uchun aniqlaydigan mumkin bo'lgan yutuqlar va qiyinchiliklar darajasini tushunishadi.

O'z-o'zini hurmat qilish va da'volar darajasining vakolatli muvozanati bolaning hissiy va ruhiy holatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Agar insonning o'zini o'zi qadrlashi adekvat bo'lsa, unda da'volar darajasi shaxsning haqiqiy imkoniyatlariga qarab o'zgaradi. Agar katta da'volar va haqiqiy hayot sharoitlari o'rtasida nomuvofiqlik bo'lsa, bu ko'pincha o'zini o'zi qadrlash va o'ziga ishonchning haddan tashqari yuqoriligi tufayli yuzaga keladi, odam o'zini baxtsiz his qiladi.

Bolaning o'zini o'zi qadrlashiga kattalar tomonidan berilgan tarbiya, [shuningdek](#), ularning xatti-harakati faol ta'sir ko'rsatadi. Voyaga etgan odam chaqaloq uchun inkor etilmaydigan hokimiyat ekanligiga qo'shimcha ravishda, unga yaqin kattalarning uning faoliyatini yoki umuman shaxsiyatini baholash ham ta'sir qiladi. O'sib borayotgan bolada o'zini-o'zi hurmat qilish qobiliyatini rivojlantirish uchun u ota-onasi va umuman kattalar tomonidan ma'qullash va qo'llab-quvvatlash muhitini his qilishi kerak. Shu bilan birga, ijobiy baholash u [harakat qilmagan narsaga emas](#), balki bolaning muayyan faoliyati va muvaffaqiyatlariga qaratilgan bo'lishi kerak. Kelajakdagi odam o'ziga haddan tashqari ishongan va o'zini o'zi qadrlashi baland bo'lib ulg'amasligi uchun o'z mulohazalaringizda ob'ektiv bo'lishga arziydi

Boshlang'ich sinf o'quvchisining o'zini o'zi qadrlashini tarbiyalash asosan uning faol ishiga, xususan, [tengdoshlari bilan muloqotga](#), o'qishga, o'zini tuta bilish va o'zini o'zi boshqarishni rivojlantirishga tayanadi. Aslini olganda, [har qanday faoliyat](#), ayniqsa, tengdoshlar guruhida o'yin yoki boshqa faoliyat bo'lsa, bolani o'ziga va uning harakatlariga e'tibor berishga majbur qiladi. Ba'zi hollarda o'zini o'zi boshqarish ham rivojlanadi, bu ma'lum qoidalarga bo'ysunish zaruratidan kelib chiqadi. Bu bola tarbiyasi uchun katta ahamiyatga ega. Kichik o'quvchi o'z-o'zini tarbiyalash asoslarini egallashi kerak, chunki u o'zini va harakatlarini nazorat qilishi, ularni o'qishga yo'naltirishi kerak bo'ladi. O'zingizni va salohiyatin-gizni baholamasdan turib, bunga erishish mumkin emas. Shunday qilib, inson bolaligidanoq o'zi haqidagi bilim tajribasini to'playdi. Har qanday faoliyat jarayonida bola o'zini bir nechta sxemalar bo'yicha baholaydi. Avvalo, bu sizning shaxsiyatingizni boshqalar bilan taqqoslashdir. Baholashning ikkinchi usuli - bu shaxsiy faoliyat natijasida erishilgan istalgan va haqiqiy muvaffaqiyatni taqqoslash. Albatta, bolaning intilishlari qanchalik baland bo'lsa, muvaffaqiyatga erishish shunchalik qiyin bo'ladi.

O'z-o'zini hurmat qilishning rivojlanishi juda individualdir, ammo hayotning ma'lum bosqichlarida rivojlanishning ushbu bosqichida asosiy hisoblanadigan faoliyat turi unga katta ta'sir ko'rsatadi. Ya'ni o'quvchilarning o'zini o'zi qadrlashini shakllantirish ularning ta'lim jarayoni bilan chambarchas bog'liq. Bolaning kelajakdagi o'zini o'zi qadrlashining adekvatligi ham bu jarayonning qanchalik yaxshi o'tishiga bog'liq. O'qishning muvaffaqiyati

ko'p jihatdan muvaffaqiyatni, o'quvchining o'z ustida ishlashga va yangi bilimlarni olishga qiziqishini belgilaydi.

O'z-o'zini hurmat qilish har bir inson uchun juda muhimdir. Psixologlar, biz o'zimizga qanday munosabatda bo'lsak, boshqalar ham bizga shunday munosabatda bo'lishlari ajablanarli emas. O'zini past baholaydigan odamlar, hatto ajoyib fazilatlarga ega bo'lsalar ham, faqat dushmanlik va hurmatsizlikni keltirib chiqarishi ajablanarli emas. Ammo mutlaqo oddiy, lekin o'zini juda yaxshi ko'radigan odamlar ko'pincha yuksaklikka erishadilar, chunki ular boshqalarga hurmat va ehtirom uyg'otadi. Bolaning o'zini o'zi qadrlashi butun ulg'ayish davrida shakllanadi va ota-onalar bolaning o'zini o'zi qadrlashiga ta'sir qilish va kerak bo'lganda uni tuzatish uchun bu qanday sodir bo'lishini aniq bilishlari kerak.

O'z-o'zini hurmat qilish ortiqcha, adekvat va kam baholanishi mumkin. Yuqori darajadagi o'zini o'zi qadrlash egalari o'zlarining qobiliyatlarini haddan tashqari oshirib yuborishadi, bu esa o'zini noto'g'ri idrok etish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarga olib keladi. Adekvat o'zini-o'zi hurmat qilish egalari odatda o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini yaxshi bilishadi, shuning uchun ularni o'z vaqtida ko'rsatishi yoki yashirishi mumkin. Bunday odamlar o'zlariga ijobiy munosabatda bo'lishadi va atrofdagi dunyoga ochiqdirlar. O'zini past baholaganlar boshqalarga nisbatan juda salbiy munosabatda bo'lishadi, o'zlariga ishonchsizlik va o'z shaxsiyatiga hurmatsizlikdan aziyat chekishadi. Bunday odamlar o'zlarini zaif his qiladilar, hech qanday jasoratga qodir emaslar va atrofdagi dunyoga ishonmaydilar.

Ko'rib turganingizdek, o'z-o'zini hurmat qilish hayotning deyarli barcha sohalariga ta'sir qiladi va umuman insonning hayot darajasi va sifatini belgilaydi. Albatta, o'z-o'zini hurmat qilish hayot davomida o'zgarishi mumkin, ammo uning asoslari erta yoshda qo'yiladi. Shuning uchun bolaning o'zini o'zi qadrlashini shakllantirishga uning hayotining birinchi yillaridanoq jiddiy e'tibor berilishi kerak. Bundan tashqari, bolaning o'zini o'zi qadrlashiga eng yaqin odamlar eng katta ta'sir ko'rsatadi.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Davletshin M.G., Mavlonov M.M, To'ychieva S.M. "Yosh va pedagogik psixologiya" T. TDPU, 2009 .
2. Dusmuxamedova Sh.A., Tillashayxova X.A., Baykunosova G.Yu., Ziyavitdinova G.Z., "Yosh davrlari va pedagogik psixologiya" - Darslik Toshkent. Nizomiy nomidagi TDPU, 2020y.
3. G'oziyev E. "Ontogenez psixologiyasi".-T.: Noshir. 2010
4. Fennel M. O'z-o'zini hurmat qilishni qanday yaxshilash mumkin.- M.: AST, 2005y